

суспільстві: матеріали Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференції (Кропивницький, 20 березня 2017 р.): Кропивницький: Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/konferentsii-2016-2017-n-r/vseukrainska-naukovo-praktychna-internet-konferentsiia-psykholohichni-umovy-stanovlennia-osobystosti-u-suchasnomu-suspilstvi/prohrama/6221-osobystist-ta-rushiyini-syly-rozvytku-osobystosti> (дата звернення: 25.10.2020).

2. Тищенко В.В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів монографія. Одеса Фенікс, 2007. 260 с.

3. Яблоков Н.П. Криминалистика в вопросах и ответах: учебное пособие. Москва: Юристъ, 2000. 224 с.

4. Корецький С., Петьков В. Особистість злочинця, як об'єкт психологічного дослідження. Вісник Національного університету оборони України. 2015 № 1 (44). С. 112–116. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnaou_2015_1_21.pdf (дата звернення: 26.10.2020).

Васильєва Наталія Юрївна,

заступник директора з експертної роботи
Київського міського центру судово-
психіатричної експертизи, кандидат
медичних наук

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Відомо, що ефективна робота судово-психіатричної експертизи залежить від стану та взаємодії в тріаді: законодавчий базис, наукове забезпечення та експертна практика, яка включає організаційну та кадрову складову. На сьогодні доводиться констатувати проблеми в кожній з цих складових.

Так, законодавчий базис має значний діапазон дефектів від недосконалості Закону «Про судову експертизу», відсутності нормативно-правового акту, регламентуючого організацію служби судово-психіатричної експертизи в Україні, законодавчих механізмів оцінки експертного висновку до неефективності існуючого інституту відповідальності експерта за дачу завідомо неправдивого висновку та відмову від надання висновку [1].

Що стосується наукового забезпечення – Український науково-дослідний інститут соціальної, судової психіатрії та наркології, який був створений у свій час для дослідження в першу чергу проблем судової психіатрії, перейменований МОЗ України. Із його назви вилучено «судова психіатрія», що неминуче спричинить припинення виконання відповідних наукових досліджень.

Тепер про експертну практику. Як зазначено вище, мова йде про організаційні та кадрові складові судово-психіатричної служби. Головною проблемою першої складової є руйнація судово-

психіатричної служби в Україні та абсолютна монополізація державною експертної діяльності. Судово-психіатрична експертиза в Україні не є ні вільною, ні незалежною, всупереч ствердженню Закону України «Про судову експертизу», вона просто відомча. Судово-психіатрична експертиза підпорядкована МОЗ України і це містить в собі значні ризики з точки зору забезпечення незалежності експерта, антикорупційної безпеки та антимонопольного законодавства. Якщо до останнього часу умовна незалежність експерта забезпечувалась існуванням конкуруючих, в позитивному сенсі, експертних закладів, то на даний час, після введення в дію наказу МОЗ України від 17.07.2019 №1626 «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства охорони здоров'я України від 29 червня 2017 року № 722», вони самоліквідуються та перетворюються у філіали єдиного центру, підпорядкованого МОЗ України [2]. Чимала роль у цьому належить сформованій системі фінансування служби. З цієї точки зору вельми сумнівним виявився статус так званих комунальних (на відміну від державних) експертиз. Реформа охорони здоров'я з її гаслом «гроші йдуть за пацієнтом» не передбачала системного реформування судово-психіатричної експертизи. Окрім того, гроші не могли піти за підекспертними тому, що вони не є пацієнтами охорони здоров'я, а значна частина з них просто психічно здорові. Парадокс полягає в тому, що у реалізованій частині медична реформа зробила свій внесок у «виштовхування» судово-психіатричної експертизи із системи охорони здоров'я. У той же час, замовник експертизи – слідчі та судові органи не готові прийняти її в свою систему, оскільки основний зміст цього виду експертизи медичний.

На сьогоднішній день стає очевидним, що судово-психіатрична експертиза все більш перетворюється в чужорідне тіло в системі охорони здоров'я. В чималій мірі з цим пов'язано закриття ряду регіональних судово-психіатричних стаціонарів, як то в Харкові, Вінниці, Херсоні, Одесі. Зі сказаного випливає, що наріжним каменем реформування судово-психіатричної експертизи є рішення проблеми незалежності експерта, експертних закладів та їх фінансування.

Зрозуміло, що ніяка, навіть найдосконаліша організаційно система не зможе ефективно працювати без відповідне підготовленого фахівця. Такою фігурою є експерт. До його підготовки та атестації виникає чимало питань. Це велика тема, яка потребує окремого осмислення. Тому вкажу лише на очевидні проблеми. Судово-психіатричні експерти не готуються в ВУЗах і отримують тільки післядипломну підготовку. З прийняттям Закону України «Про судову експертизу» передбачена окрема процедура атестації судових експертів [3]. У медицині вона накладалася на вже існуючу відомчу атестацію на лікарську категорію зі спеціальності «судово-психіатрична експертиза». Відомо, що пріоритет має закон і відомча атестація мала би бути скасована. Проте, досі судові психіатри одночасно проходять дві атестації в атестаційних комісіях різного

рівня підпорядкування. Це з очевидністю вступає в протиріччя з вимогою закону про те, що експертом є особа атестована у відповідності до закону, а не відомчої інструкції.

Ми виклали тільки частину проблем, але вже вони за своєю значимістю свідчать про необхідність розробки комплексної програми реформування судово-психіатричної експертної служби.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. – 2341-III.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства охорони здоров'я України від 29 червня 2017 року № 722» від 17.07.2019 № 1626. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1626282-19#Text>.

3. Про судову експертизу: Закон України від 25 лют. 1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

Васюта Юлія Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: Чорноус Ю. М.,

професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Зміни в економічній та політичній системах України призвели до виникнення значної кількості нових злочинів і суттєвих змін у механізмах вчинення раніше відомих. Тож слідчо-криміналістична практика постійно потребує розроблення нових і вдосконалення існуючих криміналістичних методик розслідування з метою підвищення рівня протидії злочинності.

Вітчизняними криміналістами було проведено низку наукових досліджень, що відображають проблеми методики розслідування окремих видів злочинів. Значну увагу приділено питанням формування та реалізації методик розслідування злочинів міжнародного характеру, економічних злочинів, зокрема, розкрадань у різних галузях економіки, податкових, службових, екологічних злочинів, економічного шахрайства, злочинів у сфері підприємницької діяльності, кримінальних правопорушень у бюджетній і банківській сферах тощо. У наукових працях відображено і проблеми розслідування злочинних посягань на життя, здоров'я, майно громадян, боротьби з організованою злочинністю.

Сучасні потреби правозастосовної практики висувають нові наукові завдання в галузі криміналістичної методики. Зокрема, у